

с жанрам интернет-дискурса – «интернет-блогом», стал называцца дыфузным жанрам «телеблог» і прыбрал складную многоступенчатую структуру, якая мае такія характэрыстыкі, як этапы падрыхтоўкі выпуску праграмы, каналы перадачы інфармацыі і адпавядаючых удзельнікаў. В выніку ўзаемадзейства інфармацыйных каналаў – тэлебачання і інтэрнэту, інфармацыя, якую раней было можна было прачытаць толькі ў прэсе ці ўслышаць толькі па радыё, становіцца агульнадаступнай. Зьбіраючы ўдзельнікі могуць удзельнічаваць ў дыскусіі празь перададзеныя ў блог пытаньні, абмяркоўваць празь СМС-сообщэньні, атрымліваць адказы на пытаньні ў тэлеперадачы, а таксама пакідаць каментарыі ў блогу. Даны дыфузны жанр мае перавагі перад іншымі жанрамі медыйнага дыскурса, паколькі мае ўнікальную структуру, якая дазваляе прыцягнуць большае колькасць удзельнікаў з мэтай інфармаваць і ўплываць на іх.

Літэратура

1. Кузьміна, Н. А. Современный медиатекст : учеб. пособие / Н. А. Кузьмина ; под ред. Н. А. Кузьминой. – Омск, 2011. – 414 с.

СІМВОЛІКА РАСЛІННЫХ І ЖЫВЁЛЬНЫХ ВОБРАЗАЎ ВЯСЕЛЬНАЙ ПЕСНІ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

К. У. Дземідзенка

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны, Беларусь

Навуковы кіраўнік А. А. Станкевіч, д-р філал. навук, прафесар

Чалавецтва, утворанае з мноства культур, цывілізацый, плямёнаў, рас, народаў, выпрацавала незлічоную колькасць варыянтаў вясельных абрадаў. Іх практычна немагчыма падагульніць і сістэматызаваць, яны трансфармуцца, змяняюцца ў часе. На месца аджылых прыходзяць новыя. Адны з іх займаюць, другія экзатычныя, трэція, здавалася б, супярэчаць здароваму сэнсу. І тым не менш усе яны – адлюстраванне чалавечага духу і светаразумення ў розных кодах і сімвалах. Так, ва ўсіх народаў свету ў вясельнай абраднасці выкарыстоўваліся раслінныя сімвалы: кветкі, абсыпанне маладых жытам, рысам ці іншым зернем і арэхамі; асвяшчэнне будучай сям'і хлебам – усё гэта знакі жыцця, плоднасці, багатага, дабрабыту, шчасця. З цягам часу звычайны круглы хлеб пераўтвараўся ў багата ўпрыгожаны каравай. Значную ролю адыгрывала вясельная вопратка маладой. Як зазначыў Я. Крук, увесь комплекс убрання маладой валодаў аберэгалінай, магічнай, лекавай здольнасцю [1, с. 3].

У сімвалах зафіксаваны рэшткі старажытных міфаў, фактычна яны ўяўляюць сабой ключ да разумення этнакультурнай карціны свету. Увогуле, як падкрэсліла В. Каспяровіч, «фальклорны тэкст немагчыма зразумець без ведання мовы сімвалаў і паэтычных іншасказанняў. Рэальнасць ствараецца ў ім у яднанні прамога адлюстравання рэчаіснасці з умоўным, якое ідзе ад найстаражытнейшых традыцый... Сімваламі могуць з'яўляцца не толькі моўныя адзінкі (словы і словазлучэнні), але і дзеянні, і рэчы» [2, с. 98]. У абрадзе гэтыя тры складнікі – вербальны, акцыянальны і рэальны (пагодле тэрміналогіі расійскага вучонага М. І. Талстога, коды) – дзейнічаюць непаруўна [2, с. 98].

Адна з характэрных асаблівасцей беларускай вясельнай песні заключаецца ў наяўнасці багатай сімвалікі, рознай па свайму значэнню.

Сімваліка вясельнай песні выступае ў сваёй прадметнай сітуацыйнай канкрэтнасці і выклікае разнастайныя, неадназначныя паэтычныя асацыяцыі. Яны

выступаюць самастойнымі вобразнымі сродкамі, што пацвярджае абрадавую абумоўленасць твора, складанасць чалавечых пачуццяў, адлюстраваных у ім.

Напрыклад, вобраз каліны сімвалізуе дзявочую чысціню, маральна-духоўную прыгажосць, галубы – сваты, сокал – жаніх, ручнік – сімвал яднання маладых, хлеб – сімвал дастатку, дабрабыту і г. д. [3, с. 13–14].

Багацце ідэйна-тэматычнага зместу абумовіла вялікую колькасць сімвалаў у вясельных песнях, іх паэтычнае харавство, высокую мастацкую дасканаласць. Сімволіка выкарыстоўваецца не толькі ў песнях, якія маюць кампазіцыю «сімвалічная частка плюс рэальная». Яна ўжываецца і ў экспазіцыі песень з сімвалічнай, умоўна-паэтычнай і рэальнай часткай. Сімволіка функцыянуе часцей за ўсё ў дзвюх першых: пачынаецца сімвалічная экспазіцыя з карціны вясельнага рытуалу ці з вобраза з выкарыстаннем метафары, алегорый [3, с. 14].

Сімвалічны сэнс вобразаў вясельнай песні вызначаецца тым, што ён не толькі акрэслівае, але і дапамагае ў агульных рысах лакалізаваць малюнак ці карціну вясельнай дзеі. Там, дзе для рэалізацыі галоўнага сэнсу (мастацкай ідэі) неабходна раскрыць карціну, сімволіка з яе эканомнай выяўленчай палітрай дазваляе дасягнуць жадаемага выніку. Вобразы-сімвалы набываюць характэрныя рысы і ўключаюць у сябе магчымасць рознай іх трактоўкі ў залежнасці ад ролі ў творы і функцыі ў абрадзе. Але галоўная адметнасць захоўваецца ў творах, аб'яднаных агульным тэматычным адзінствам.

Сімволіка з'яўляецца канкрэтнай формай раскрыцця ідэі ў адпаведным вобразе, з'яве. Менавіта вобразная форма матэрыяльнага ўвасаблення ідэі надае сімвалу асацыятыўны характар, закранае ў сваім функцыянаванні асобныя бакі духоўнага жыцця чалавека.

Сімвалічныя прадметы і з'явы, выкарыстоўваемыя ў вясельным абрадзе, адлюстроўваюць уласцівасці і адносіны ў сваім пачуццёва-канкрэтным вобліку і ўвасабляюць адпаведны чалавечы сэнс, усю шматгранную сукупнасць грамадскіх, рытуальна-этнічных нормаў чалавека. Сімволіка беларускіх вясельных песень некалькі адрозніваецца ад сімвалікі ў другіх песнях тым, што яна атрымлівае ў гэтых творах больш дакладную расшыфроўку.

Своеасабліваасць сімвалікі вясельных песень падкрэслівае арганічную народнасць, глыбокую нацыянальную самабытнасць гэтага віду твораў абрадавага фальклору [3, с. 15].

Сімваліку вясельнай песні арганічна дапаўняе вобразны паралелізм, заснаваны на супастаўленні асобы, пэўнага дзеяння, стану або ўласцівасцей чалавека са з'явамі прыроды, рэаліямі жывёльнага або расліннага свету, які адлюстроўвае арганічную сувязь чалавека з прыродай, адухаўленне ім усіх яе праяў. Як адзначаюць даследчыкі, вобразны паралелізм можа быць псіхалагічным, калі ён дапамагае раскрыць унутраны, душэўны стан персанажа песні, і фармальным, музычна-рытмічным, не звязаным з унутраным зместам верша [4, с. 42–44].

У вясельных песнях Гомельшчыны вобразны паралелізм найчасцей бывае псіхалагічным, калі знешняя прыгажосць, маладосць нявесты, яе вясёлае, бесклапотнае жыццё ў родным доме, а таксама статнасць, мужнасць і фізічная моц жаніха супастаўляюцца з пэўнымі рэаліямі расліннага свету, тыповымі для народна-паэтычнай сімвалікі. Тут часта сустракаюцца як жаночыя, так і мужчынскія вобразы.

Сімвалічны вобраз каліны ў беларускіх народных і вясельных песнях – адзін з самых распаўсюджаных і сэнсава шматгранных (між іншым, у рускіх і ўкраінскіх песнях – таксама). Каліна (звычайна чырвоная каліна або красная каліна – у значэнні «прыгожая») – гэта і вобраз дзяўчыны на выданні, нявесты: *Непраўдзівая калінка*,

сказала: «Цвісці не буду, белага цвяточка не люблю» А як прыйшла пара, Зацвіла, Бела цвяточак палюбіла [5, с. 138].

Бяроза ў вясельных песнях – гэта сама нявеста. Іншы раз бяроза фігурыруе ў пары з яварам – іх збліжэнне, перапляценне іх каранёў і голля азначае ўступленне хлапца і дзяўчыны ў шлюб: – *Ой, белая бярозонько, Да чаму ж ты не зялёная. – Ой, як жа мне зялёнай быць, Што дзянёчка купцы едуць...* [5, с. 221].

Сустракаюцца і вобразы–сімвалы ёлачкі – вельмі тыповыя і характэрныя для сімволікі беларускіх вясельных песень: *Ой, ёлачка борова, Ты ў боры расла, шумела, Дарогаю йшла, звінела. На stole стала, заззяла, Усю сваю родзіненьку сазвала, Усю сваю родзіненьку звесяліла, А сваю родну мамку засмуціла* [5, с. 82].

Значна радзей, чым разгледжаныя, сустракаюцца ў вясельных песнях Гомельшчыны іншыя жаночыя вобразы–сімвалы з расліннага свету: *Ох, стаяла, буяла Кананелька ў агародзе, Ой, не даў ёй ветрычак Ёй пастаяці, коскай памахаці, А тады расплёў яе косачку І разліў яе слёзачку* [5, с. 21]; *Чырвоная вішня З-пад кораня выйшла. Не аддай мяне, маці, Гдзе я не прывычна* [5, с. 123]; *Зялёная яварыначка, Чаго ў цябе явароў многа, Зялёнага даніводнага, Атростачку ды ні з аднаго* [5, с. 155].

Жаночыя вобразы–сімвалы, узятыя з жывёльнага свету, па колькасці і месцы, якое яны займаюць у вясельных песнях, бадай што не ўступаюць вобразам з расліннага свету, таксама і мужчынскія. Часта сустракаюцца наступныя: *Ляцелі галачкі ў чатары радочкі, Зязюля наперадзе*. [5, с. 120]; *А лятаў салавейка па ясу, А маркотненька салавеечку аднаму. – Каб была са мной шэрая зязюля, Лятаў бы я за ёй нізенька, Шчабяткаў бы з ёй шчырэнька, На адным судочку седзячы, Адну з ёю ягадку ключычы* [6, с. 127]; *Ой, ляцелі галубяткі Цераз мой зялёны сад. Выхадзі, падруга, замуж – Не варочайся назад* [5, с. 170]; *Гуляй, гуляй, белая рыба, Па сіняму мору, Як пойдзеш ты на Ціхія воды, Рыбакі паймаюць* [5, с. 158]; *Беглі конікі сівыя, Звянчалі дзевачку сілаю. Звянчалі яе не дарам, Звянчалі яе за грошы, Штоб быў мужык харошы* [5, с. 343]; *Сакалок да бору ляціць, Зязюлька пералятае. Колечка дадому ідзе, Лідачка перапыняе* [4, с. 58].

Такім чынам, сімволіка раслінных і жывёльных вобразаў вельмі пашырыла ў вясельных песнях Гомельшчыны. Яна вызначаецца разнастайнасцю семантыкі, павялічвае стылістычны патэнцыял вясельнапесеннага дыскурсу і павышае выяўленча-выразныя магчымасці паэтычнага слова.

Літаратура

1. Крук, Я. Сімволіка беларускай народнай культуры / Я. Крук. – Мінск, 2000.
2. Каспяровіч, В. Сімвалы беларускага вяселля / В. Каспяровіч // Роднае слова. – 2005. – № 4.
3. Мацюх, М. Д. Паэтыка вясельнай песні: кампазіцыя, выяўленчыя сродкі: эпітэт, сімволіка, метафара : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук: 10.01.09 / М. Д. Мацюх ; НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору.
4. Гілевіч, Н. С. Паэтыка беларускай народнай лірыкі: Слова і вобраз. Паэтычны сінтаксіс. Гукапіс і рыфма / Н. С. Гілевіч. – Мінск : Выш. шк., 1975. – 288 с.
5. Вяселле на Гомельшчыне : фальклор.-этнаграф. зб. / уклад. І. Ф. Штэйнер, В. С. Новак. – Мінск : ЛМФ «Нёман», 2003. – 472 с.
6. Беларускі фальклор у сучасных запісах: Традыцыйныя жанры: Гомел. вобл. / уклад. В. А. Захарава [і інш.] ; уклад. муз. часткі У. І. Раговіч. – Мінск : Універсітэцкае, 1989. – 384 с.